

ศักติ ศักตะ: พลังอำนาจ*

Shakti Shakta: Power

จรัส ลีกา¹, สุมิตรา ไอยรา และดาริกาญจน์ วิชาเดช²

Jaras Leeka, Sumitra Aiyara and Darikarn Wichadech

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Northeastern University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jaras.0809@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอถึงพลังอำนาจของศักติและศักตะ พบว่า พลังศักติเป็นพลังของอิตถีเพศหรือเทวี ประกอบด้วย พระแม่สร้อยสวดี พระแม่ลักษมี และพระแม่อูมา ส่วนพลังศักตะเป็นพลังของบุรุษเพศหมายถึงมหาเทพ 3 พระองค์ (ตรีมูรติ) ได้แก่ พระพรหม มีพระสร้อยสวดีเป็นศักติ พระวิษณุ มีพระลักษมีเป็นศักติ และพระศิวะมีพระอูมาหรือพระแม่กาลีเป็นศักติ และพลังศักติ และศักตะนี้จะแฝงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน พลังอำนาจที่เป็นบุรุษเพศจะมีความแข็งแกร่ง กล้าหาญ อดทน และพลังอำนาจที่เป็นอิตถีเพศจะมีความอ่อนหวาน นุ่มนวล รักสวยรักงาม ซื่อสัตย์ พลังอำนาจทั้งสองนี้จะนำไปสู่ความสมดุลและความสมบูรณ์ของโลก

คำสำคัญ: ศักติ; ศักตะ; พลังอำนาจ

Abstract

This academic article aims to present the power of Sakti and Shakta. It was found that the power of Shakti is the power of female or Devi, consisting of Saraswati, Lakshmi and Uma. As for the power of Shakta, it is the power of the male, referring to the three great gods (Trimurati), namely Brahma, Saraswati as Shakti, Vishnu, Lakshmi as Shakti and Lord Shiva has Uma or Goddess Kali as Shakti and this sacramental and sacramental

*ได้รับบทความ: 14 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 28 ธันวาคม 2564

Received: October 14, 2021; Revised: December 24, 2021; Accepted: December 28, 2021

power is inherent in every human being. The powers belonging to men are strong, courageous, stoic, and the powers that belong to the gender. Sweet, tender, loving, beautiful, shy, these two powers lead to balance and perfection of the world.

Keywords: Shakti; Shakta; Power

1. บทนำ

ดินแดนภารตะหรือประเทศอินเดียมีหลากหลายทางความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ปรัชญาและศาสนา เป็นประเทศที่มีอิสระในการนับถือและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเทพเจ้าต่างๆ ได้จึงมีการสร้างรูปเคารพหรือเทพเจ้าขึ้นตามคติความเชื่อเพื่อบูชาในชนเผ่าของตน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเสมอภาค ประเทศอินเดียมีการเผยแพร่อารยธรรมของตนให้แพร่หลายไปยังภูมิภาคของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียใต้โดยรวมนานหนึ่งพันปีก่อนพุทธกาล กลุ่มชนชาวอารยันได้เดินทางอพยพเข้ามาลงหลักปักฐานในผืนดินแห่งนี้ และได้นำคัมภีร์พระเวทเข้ามาด้วยซึ่งนิยามการเคารพบูชาเทพเจ้า และธรรมชาติ ไม่มีการทำรูปเคารพเนื่องจากชาวอารยันอพยพเคลื่อนย้ายที่อยู่เสมอ และได้มีการผสมผสานคัมภีร์พระเวทกับความเชื่อดั้งเดิมของชนพื้นเมือง หรือดราวิเดียน ซึ่งมีอยู่ก่อนแล้ว และพัฒนาเป็นศาสนาพราหมณ์ในที่สุด โดยเชื่อว่า พระเป็นเจ้าเป็นผู้สร้างโลกและสร้างสิ่งมีชีวิตทั้งปวง โดยมีเทพเจ้าสูงสุด 3 พระองค์ ได้แก่ พระพรหม เป็นผู้สร้างโลก พระศิวะ เป็นผู้ทำลาย และพระนารายณ์ เป็นผู้ปกป้องรักษาโลก (นักบรรพชีวินวิทยา, 2562, หน้า 1)

ในช่วงพุทธศักราช 1,200 ถึง 1,740 ในยุคนี้ ศาสนาพราหมณ์ซึ่งได้เปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดูได้มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมากแต่ในทางตรงกันข้ามพระพุทธศาสนากลับยิ่งเสื่อมลง ถ้าพิจารณาดูศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ที่นับถือปฏิบัติกันมาแม้ว่าจะเจริญก็จริงแต่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากเพราะเกิดมีลัทธิวิธีแปลกๆ เกิดขึ้น ส่วนพิธีบูชาของศาสนาพราหมณ์แบบดั้งเดิมก็หายไป และหันไปประกอบพิธีแบบของชนชาติแบบดั้งเดิมอีก เช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญนำโลหิตสัตว์ที่ฆ่าแล้วไปบูชาเทพเจ้าที่ตนเคารพบูชา แม้ภาษาที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม แต่เดิมใช้ภาษาสันสกฤตก็มีการเปลี่ยนเป็นการใช้ภาษาพื้นเมืองแทน รวมถึงมีการแห่เทวรูป และการแสดงลัทธิเหมือนการเล่นละครในเทวาลัยทำให้มีตำแหน่งหญิงแพศยาประจำอยู่ในเทวาลัยเพื่อแสดงละคร เรียกว่า “ทาสี” และมีพิธีกรรมที่ทำการในเทวาลัยด้วยอาการอันหยาบช้า ส่วนนักบวชชั้นเดิมไม่ได้มีบทบาทและความเกี่ยวข้องในพิธีกรรมอย่างเช่นที่นิยมปฏิบัติกันมา แต่มีนักบวชชั้นใหม่เกิดขึ้นเรียกว่า “สาธุ” เป็นนักบวชประจำนิกายโดยเฉพาะที่บูชารูปเคารพ ซึ่งเป็นปฏิมากรของพระศิวะหรือพระวิษณุอวตารมา และในเวลาเดียวกันนี้พระพุทธศาสนาก็ตกอยู่ในอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ไปด้วยได้เกิดมีพิธีสัทธิกรรมปฏิรูปโดยการนับถืออย่างวิจิตรตระการตา และมีการศึกษาในลัทธิสัทธิกรรมปฏิรูปใหม่ที่เรียกว่า ต้นตระกูล นี้ขึ้นที่เมืองวิกรมศีล (ปัจจุบันคือประเทศปากีสถาน) และแผ่อิทธิพล

ไปยังประเทศที่เบตาฯ ได้รับลัทธิสัทธรรมปฏิรูปวิธีตันตระนี้ไปนับถือ และสืบลัทธินี้มาจนปัจจุบัน นอกจากนี้ ลัทธิในกายต่างๆ ที่ประชาชนพลเมืองนิยมนับถือคือการบูชาพระวิษณุหรือพระศิวะโดยอาศัยเหตุในตำนานต่างๆ ของมหาเทพทั้งสอง ซึ่งมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์มหากาพย์มหาภารตะและรามายณะหรือในคัมภีร์ปุราณะ และยังมีความเข้าใจอย่างใหม่ที่เกิดขึ้นในลัทธิ คือเห็นว่า “เทวี” ซึ่งเป็นชายาของมหาเทพ เช่น พระอุมา หรือพระลักษมี ย่อมส่งกำลังของเทพสามีไว้เรียกว่า “ศักดิ์” องค์พระวิษณุหรือพระศิวะมนุษย์จะเข้าถึงได้ โดยยาก จะต้องอาศัยวิธีการบูชาศักดิ์จึงจะได้สมความปรารถนา ดังนั้นศักดิ์จึงหมายถึงชายาของเทพเจ้า องค์ใดองค์หนึ่ง เป็นอำนาจของเทพผู้เป็นสามีในนิยายไศวะซึ่งนับถือพระศิวะ มีพระอุมาเป็นศักดิ์ ในนิยาย ไชยณพ มีพระลักษมีหรือนางราชา เป็นศักดิ์ของพระกฤษณะ และในนิยายพระพรหม มีพระสุรัสวดีเป็น ศักดิ์ของพระพรหม แต่โดยปกติย่อมเล็งเอาเฉพาะพระอุมาผู้เป็นชายาของพระศิวะ ซึ่งมีนามต่างๆ กัน เช่น เทวี ทูรคา และกาลี นิยายศักดิ์ เป็นลัทธิติดจากนิยายอื่นๆ ของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) เพราะไม่มี ศาสนาในนิยายนี้ เป็นแต่เพียงการอ้างว่า พระศิวะทรงบันดาลให้ด้วยพระองค์เอง (พระยาอนุমানราชธน (เสฐียรโกเศศ), 2507, หน้า 174)

จากเหตุผลที่ได้แสดงถึงพลังอำนาจที่เกิดจากศักดิ์และศักดิ์ดังกล่าวมานี้ ผู้เขียนจึงมีความ ประสงค์ที่จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพลังที่สนับสนุนชีวิตของมนุษย์ให้คงอยู่ และคงมีอยู่อย่างไร นอกจากนี้ พลังอำนาจเหล่านั้นจะแสดงออกอย่างไร และด้วยวิธีการอย่างไร และศักดิ์ที่มีลักษณะเป็นสตรีเพศเป็น มหาเทวีเป็นเทวีผู้ยิ่งใหญ่มีสถานะเทียบเท่ากับภาวะแห่งเทพผู้สูงสุดได้อย่างไร นอกจากนี้ การบูชาเทพี ที่เป็นสตรีหรือเทวีพลังอำนาจของศักดิ์ และศักดิ์ ยังคงมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในยุคปัจจุบันหรือไม่ บทความวิชาการนี้จะให้คำตอบกับบุคคลผู้ที่ต้องการศึกษา และเป็นการแก้ไขข้อสงสัยเกี่ยวกับพลังอำนาจ ดังกล่าวมาแล้วนั้น โดยมีเนื้อหาเพื่อนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

2. แนวคิดและการพัฒนาการของศักดิ์ และศักดิ์

ศาสนาพราหมณ์ดั้งเดิมก่อนที่เปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดูมีเทพผู้สูงเพียงองค์เดียวคือ พรหมันหรือ ปรมาตมัน ถือว่าเป็นวิญญาณสากลที่เป็นอมตะ และมีวิญญาณย่อยเรียกว่า อาตมันหรือชีวาตมันที่ถือ กำเนิดเป็นสิ่งมีชีวิตในโลกเมื่อสิ้นอายุขัยอาตมันหรือชีวาตมันก็จะกลับไปสู่อาณาจักรของพรหมันหรือ ปรมาตมันอีกตามเดิม แต่เมื่อมีการพัฒนาศาสนาพราหมณ์สู่ความเป็นศาสนาฮินดูเพื่อปรับบทบาท ให้เข้ากับบริบทของสังคมยุคใหม่จึงมีการเคารพในเทพเจ้าหลายองค์ แม้ว่าเนื้อแท้แห่งปรัชญาเดิมจะมี เทพเจ้าผู้ยิ่งใหญ่เพียงองค์เดียวที่เป็นปฐมแห่งสากลจักรวาล และเป็นทุกสิ่งทุกอย่างในสากลจักรวาลก็ตาม แต่เมื่อเปลี่ยนเป็นศาสนาฮินดูเทพเจ้าจะปรากฏตนให้คนเห็นในร่างของอวตาร หรือในรูปลักษณะต่างๆ ทั้งนี้เพราะนามธรรมเป็นสิ่งที่คนสามัญไม่อาจเข้าถึงได้จะเข้าถึงได้ในส่วนที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น เพราะ รูปธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาภูมิปัญญาของมนุษย์ ดังนั้น ในยุคนี้จึงมีเทพเจ้า และเทวรูปทั้งหลาย

และชายเกิดขึ้นมามากเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยว และเคารพสักการะของบุคคลผู้นิยมในการเคารพในรูปธรรมอยู่ทั่วไป และยังมีกรกล่าวถึงพัฒนาการเทพเจ้าในลักษณะของการอวตารเป็นรูปเคารพต่างๆ ถ้าวิเคราะห์ในแง่ของสังคมวิทยาจะพบว่า ลำดับที่เทพเจ้าแบ่งภาคลงมาเกิดในมนุษย์โลกเริ่มต้นด้วยการกำเนิดเป็นสัตว์น้ำ เช่น ปลา เต่า แล้ว จึงกำเนิดเป็นสัตว์บก ได้แก่ สุนัข และพัฒนาเป็นนรสิงหาวตารที่มีลักษณะเป็นครึ่งคนครึ่งสัตว์ จากนั้นจึงเป็นมนุษย์ที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น เป็นคนแคระหรือวามนาวตารแล้วเป็นปรศุรามาวตารหรือคนป่าเถื่อนขวาน และในที่สุดจึงเป็นมนุษย์ที่เจริญด้วยสติปัญญา เช่น เกิดเป็นลูกเป็นสามี เป็นผู้นำ และเป็นกษัตริย์ที่ประกอบด้วย คุณธรรม นอกจากนี้ ความเทพอวตารยังมีการพัฒนาเป็นมนุษย์ที่มีคุณสมบัติพิเศษมากกว่ามนุษย์ธรรมดา เช่น การอวตารเป็นพระกฤษณะ และพระพุทธเจ้าตามลำดับ (กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย, 2550, หน้า 125) ด้วยเหตุแห่งการอวตารของเทพเจ้าในยุคนี้ เพราะความต้องการเทพเจ้าให้มีอยู่ในทุกชนชั้นวรรณะ ไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะอยู่ในแวดวงของชนชั้นวรรณะสูงมีพราหมณ์และกษัตริย์ เป็นต้น

นอกจากพัฒนาการของการนับถือเทพเจ้าดังกล่าวมาแล้วนี้จึงทำให้เกิดลัทธิศักติ ซึ่งหมายถึงอำนาจหลังงานหลักหรือเทวีผู้เป็นนิรันดร์ ศักติในทางอภิปรัชญาคือความเป็นจริงและหมายถึงสตรีในรูปอุปมา ศักติเป็นเทพเจ้าผู้สูงสุดประกอบด้วยเทวีหลายองค์ ทุกพระองค์ล้วนถือว่าเป็นเทวีสูงสุดและยังมีลัทธิศักติย่อยๆ อีกมากมายที่มีการบูชาเทวี เช่น พระปารวตีผู้เลอโฉม และพระแม่กาลีผู้ดุร้าย เป็นต้น แนวคิดเรื่องศักติปรากฏชัดเจนขึ้นอย่างเป็นระบบในศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) ควบคู่กันกับการกำเนิดของเทพตรีมูรติที่ประกอบด้วย พระพรหม พระวิษณุหรือพระนารายณ์ และพระศิวะ (พระอิศวร) เทพแห่งศักติจึงกำเนิดขึ้นเพื่อเป็นอำนาจหลังงานหลักดังนี้ 1) พระสุรัสวดีเป็นศักติเทวีคู่บารมีของพระพรหมๆ ถือว่าเป็นศักติ พระอุมาหรือพระแม่กาลี เป็นศักติเทวีคู่บารมีของพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ ซึ่งถือว่าเป็นศักติ และพระลักษมีเป็นศักติเทวีคู่บารมีของพระศิวะซึ่งเป็นถือว่าเป็นศักติ (ณัฐจิตต์ เล่าห์วีระ, 2548, หน้า 31)

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดที่ว่า “ผู้หญิง” คือ “เพศแม่” เป็นผู้ให้กำเนิดมนุษย์บนโลก หากไม่มีเพศแม่ผู้ให้กำเนิดแล้วโลกนี้คงไม่มี ดังนั้น ในทัศนะของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) จึงถือว่าเพศหญิงคือศักติเป็นผู้มีอำนาจเหนือเพศชาย ดังนั้นในยุคนี้นี้จึงมีการบูชาเทพตรีมูรติควบคู่ไปกับเทพเทวีเพราะเชื่อว่าเทพตรีมูรติรวมทั้งพระชายาว่าเป็นการปรากฏขึ้นของพรหมันที่เป็นวิญญานอมตะชั้นสูงสุด (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546, หน้า 33-35)

3. ความหมายของศักติ และศักตะ

จากการวิเคราะห์ถึงแนวคิดและพัฒนาการของศักติ และศักตะ ที่ผ่านมาข้างต้นนั้นทำให้ได้แนวคิดเรื่องพลังอำนาจที่แฝงอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคนว่ามีทั้งพลังแห่งศักติ และศักตะ เพียงแต่จะแสดงออกมาแบบ

ไหนอย่างไร เพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับศักติ และศักตะมากขึ้น ในหัวข้อนี้จึงจะนำเสนอถึงความหมายของ ศักติ และศักตะ ที่มีนักปราชญ์ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 281) ได้กล่าวไว้ในพจนานุกรมศัพท์ศาสนาสาทุกไทย-อังกฤษ สรุปได้ไว้ว่า ศักติ แปลว่า ความสามารถ หมายถึง พลังที่สนับสนุนชีวิตทั้งปวงให้คงอยู่นิกายที่นับถือศักติ หรือศักตะมีความเชื่อว่า “ศักติ” มีลักษณะเป็นสตรีเพศเป็นมหาเทวีเป็นเทวีผู้ยิ่งใหญ่มีสถานะเทียบเท่ากับ ภาวะสูงสุด (Supreme Being) “ลัทธิศักติ” (Shaktism) หมายถึง ลัทธิบูชาเทพีที่เป็นสตรีหรือเทวี โดยได้พรรณนาว่า เป็นศักติหรือชายาของมหาเทพที่เป็นเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง ซึ่งพระชยานั้นจะเป็น อำนาจของเทพผู้เป็นสามี ในนิกายไศวะ ซึ่งนับถือพระศิวะ ก็อ้างพระอุม่าว่าเป็นศักติ ในนิกายไวษณพ ที่นับถือพระนารายณ์ก็อ้างพระลักษมีมหาเทวีองค์นี้ว่า เป็นศักติ จึงมีความเชื่อว่า มหาเทวีลักษมีเปรียบ ประดุจพลังแฝงในองค์พระสวามีซึ่งเป็นศักตะของพระนางได้ทรงมีพลังเสริมที่จะทำหน้าที่คุ้มครองโลก ให้อยู่รอดปลอดภัย (ไทยรัฐ, 2547, หน้า 5) ในส่วนลัทธินิกายที่นับถือพระพรหมเป็นผู้สร้างก็อ้าง พระสรสวดีว่า เป็นศักติของพระพรหม ดังนั้น ศักติ จึงหมายถึงพระชายาของมหาเทพ ศักติที่สำคัญ มี 3 องค์คือ 1) พระสรสวดี (Sarasawati) เป็นศักติของพระพรหม 2) พระลักษมี (Lakshami) เป็นศักติ ของพระวิษณุ 3) พระอุม่า (Uma) เป็นศักติของพระศิวะ และในทัศนะปรัชญาของลัทธิศักติได้กล่าวไว้ว่า มหาเทพ เช่น พระศิวะ มีพลังอำนาจ 2 ชนิด คือ พลังอำนาจที่เป็นของบุรุษเพศ และพลังอำนาจที่เป็น ของสตรีเพศเหมือนมนุษย์ผู้ชายทุกๆ ไป มีลักษณะสำคัญตรงกันข้าม 2 ประการคือ 1) ลักษณะที่เป็นชาย เช่น ความแข็งแรง กล้าหาญ อดทน 2) ลักษณะที่เป็นหญิง เช่น ความอ่อนหวาน นุ่มนวล รักสวยรักงาม ซื่อาย ดังนั้น ลัทธิศักติจึงนำพลังอำนาจของสตรีเพศมาพัฒนาเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แกโลก

ศาสตราจารย์หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล ได้กล่าวถึง ศักตะ สรุปได้ว่า ศักตะ หมายถึง พลังกำลัง ความสามารถของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักตะมีต้นกำเนิดมาจากตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์หรือพระศิวะ หรือพระอิศวร มหาเทพทั้งสามองค์เป็นหลักใหญ่มหาเทพทั้งสามองค์นี้ทรงมี ภารกิจหลักดังต่อไปนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุง รักษาโลก 3) พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย หมายถึง ทำลายแล้วสร้างขึ้นมาใหม่พร้อมกัน อธิบายไว้ว่า “ตรีมูรติ” แปลว่า รูปสาม หมายถึง รูปสามองค์ของเทวะหรือธรรมชาติที่ทรงอำนาจคือ อัคนี (ไฟ) วายู (ลม) และสุริยะ (ดวงอาทิตย์) ตามความเชื่อดังนี้ โลกต้องมีความร้อน เพื่อเผาไหม้สิ่งปฏิกูล ต้องมี ลมหายใจ และแสงสว่างเพื่อดำเนินชีวิตหรือพูดอีกอย่าง “ตรีมูรติ” ก็คือ พระเป็นเจ้า 3 พระองค์ รวมกัน เป็นหนึ่ง ได้แก่ พระพรหม พระศิวะ และพระนารายณ์ กลายเป็นพระเป็นเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ที่สุดพระองค์เดียว “ตรีมูรติ” เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย ตามความเชื่อที่ว่า การเวียนว่ายตายเกิดมีจริงเมื่อมาถึงยุคสมัย ที่ชนชาวอารยันบุกเข้าไปในอินเดียพร้อมกับนำ “ศาสนาพระเวท” เข้าต่อมาเมื่อความเชื่อผสมกลมกลืน จึงเกิดเป็น “ศาสนาพราหมณ์” แต่เดิมศาสนา พราหมณ์มีเทวดาองค์เดียว เรียกว่า “พรหมัน” หรือ

ประชาศติคล้ายกับเป็นทေးผู้สร้างโลกสร้างมนุษย์ (ไทยรัฐ, 2547, หน้า 7)

จากการศึกษาเรื่องความหมายของศักติ และศักตะ ดังกล่าวมานี้สรุปได้ว่า ศักติ เป็นพลังอำนาจของเทพีซึ่งเป็นพระชายาของมหาเทพ มี 3 องค์คือ 1) พระสรวิสวดี เป็นศักติของพระพรหม 2) พระลักษมี เป็นศักติของพระวิษณุ 3) พระอุมา เป็นศักติของพระศิวะ ส่วนศักตะ เป็นพลังของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักตะมีต้นกำเนิดมาจากตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์ หรือพระศิวะ หรือพระอิศวร มีภารกิจหลักดังนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุงรักษาโลก และ 3) พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย

4. ความสำคัญของศักติและศักตะ

จากการศึกษาถึงความหมายของศักติ และศักตะ เพื่อไม่ทำให้เกิดความสับสน และง่ายต่อการเข้าใจแก่ผู้อ่านผู้เขียนจะนำเสนอเนื้อหาเพื่อง่ายต่อการเข้าใจดังนี้

ศักติ หมายถึง อำนาจพลังงานหลักหรือเทวีผู้เป็นนิรันดร์ เป็นพลังอำนาจที่ส่งเสริมให้มีศักดิ์ศรีที่มีความสูงส่ง เป็นเทวีฝ่ายผู้หญิงผู้เป็นชายาของเทพฝ่ายผู้ชาย อาจกล่าวได้ว่าเทวินั้นเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเสริมอำนาจให้แก่สวามี เมื่อมีคำถามว่า ทำไมจึงมีศักติหรือเทวี เมื่อวิเคราะห์ดูแล้วจึงพบว่า เป็นเรื่องปกติธรรมดาสามัญที่ว่า สรรพสิ่งในโลกเป็นของคู่กัน มีน้ำต้องมีไฟ มีร้อนต้องมีเย็น เมื่อมีเพศชายก็ต้องมีเพศหญิงเป็นสิ่งที่จะต้องอยู่คู่กัน โลกจึงจะเกิดความสมดุลและตั้งอยู่ได้

ศักตะ หมายถึง อำนาจหลัก เป็นพลังของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักตะมีต้นกำเนิดมาจากตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์หรือ พระศิวะ หรือพระอิศวร มีภารกิจหลักดังนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุงรักษาโลก และ 3) พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย เทพตรีมูรติทั้ง 3 พระองค์นี้จะอยู่เป็นโสดโดดเดี่ยวไม่ได้จึงต้องมีศักติคือเทวีหรือชายามาอยู่คู่เคียงจึงนำไปสู่การกำเนิดศักติ หรือนางปัญญาคูบารมีขึ้นมา ดังกล่าวมาแล้วคือ 1) พระสรวิสวดี เป็นศักติของพระพรหม 2) พระลักษมี เป็นศักติของพระวิษณุ 3) พระอุมา เป็นศักติของพระศิวะ (เสถียร พันธรัชนี, 2542, หน้า 81) พลังอำนาจทั้ง 2 อย่างนี้จะต้องอาศัยซึ่งกันและกันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ อย่างเด็ดขาดเพราะพลังอำนาจทั้ง 2 นี้จะสร้างความสมดุลให้แก่โลกและจักรวาล

จากความสำคัญของศักติ และศักตะนี้ทำให้พบว่า แท้จริงแล้วการกำเนิดของศักติ และศักตะนี้ล้วนเกิดขึ้นเพราะอำนาจความต้องการของมนุษย์เพราะสรรพสิ่งในโลกอะไรเล่าจะสำคัญยิ่งไปกว่าความเป็นมนุษย์ เทพเจ้าเองก็มีความยิ่งใหญ่ไม่เท่ามนุษย์ ความจริงเทพเจ้าไม่ได้สร้างมนุษย์มีแต่มนุษย์เท่านั้นเป็นผู้สร้างเทพเจ้าขึ้นมา โดยมีเหตุผลว่า เทพเจ้านั้นเกิดจากความต้องการสอนธรรมด้วยวิถีกรรมนั้นขึ้นเป็นบุคลากรชั้นสูง สมมติธรรมขึ้นเป็นเทพเจ้าว่า เป็นผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่เหนือตน เป็นผู้ทรงพระมหากรุณา เป็นผู้ยิ่งใหญ่ยาก จะหาใครอื่นยิ่งใหญ่กว่าพระองค์ย่อมไม่มี พระองค์ทรงเป็นผู้สร้าง

ซึ่งความจริงตัวผู้สร้างก็คือธรรมนั่นเอง และจากการเกิดขึ้นของตรีมูรตินี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความสมดุล ระหว่างธรรมชาติกับชีวิตมนุษย์อย่างแท้จริงเพราะถ้ามีอะไรที่มากเกินไปจะทำให้เสียสมดุล การที่พระพรหมสร้างโลก พระวิษณุเป็นผู้รักษา และพระศิวะเป็นผู้ทำลาย ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติแห่งโลก และชีวิต (มนต์ ทองซัซ, 2530, หน้า 20) และการกำเนิดขึ้นของลัทธิศักตินี้ทำให้เกิดความสมดุลของโลกและจักรวาล คือมีมืดย่อมมีสว่าง มีร้อนมีเย็นเป็นของคู่กัน แนวคิดดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกันกับแนวคิดเรื่องหยิน-หยาง ของปรัชญาเต๋า ที่นำเสนอแนวคิดที่ว่า ในโลกมีทั้งด้านสว่าง (หยาง) และด้านมืด (หยิน) ที่มีอยู่แล้ว และทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติ และการเกิดขึ้นของลัทธิศักตินี้ได้ทำให้ระบบความเชื่อแบบเดิมที่เชื่อในพรหมนั้นว่าเป็นวิญญูณสูงสุดเพียงองค์เดียว ในยุคนี้ได้มีการรวบรวมแนวคิดทางศาสนา และปรัชญาเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีการแบ่งยุคทางความคิดในเรื่องของศาสนา และปรัชญาปลีกย่อยลงไปรวมถึงแนวคิดเรื่องตรีมูรติของศาสนาพราหมณ์ (ฮินดู) เข้าไว้ด้วย ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับตรีมูรติที่ประกอบด้วยเทพเจ้าผู้สูงสุด 3 องค์ ดังนี้

1. พระพรหม ซึ่งเป็นผู้สร้างโลก เป็นเทพเจ้านดั้งเดิมของศาสนาพราหมณ์ วรรณะพราหมณ์ถือว่าตนเกิดมาจากปากของพระพรหม กษัตริย์เกิดมาจากแขน แพศย์หรือไวยศะเกิดมาจากขาหรือตะโพก ส่วนศูทรเกิดมาจากเท้าของพระพรหมตามความเชื่อในสมัยนั้น พระพรหมเป็นผู้สร้างสากลจักรวาล รวมทั้งมนุษย์ สัตว์ และัญญาพิชต่างๆ พระพรหมไม่เพียงแต่สร้างมนุษย์เท่านั้น แต่ยังกำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ด้วย มนุษย์จะมีสุขมีทุกข์ จะดีจะชั่ว มีวาสนาชะตาชีวิตสูงต่ำอย่างไรล้วนแต่พระพรหมจะบันดาลให้ทั้งสิ้นหรือเรียกว่า พรหมลิขิต นั่นเอง

2. พระอิศวรหรือพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย พวกอินเดียนั้นได้มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าอีกองค์หนึ่งคือ พระศิวะหรือบางทีก็เรียกว่า พระอิศวร สีพระกายขาว (เพราะชาวอินเดียนั้นแถบภูเขามากผิวขาว) แต่ดุนใช้อำนาจแบบเดียวกับพวกอริยกะหรืออารยัน มีมเหสี ชื่อ พระแม่อุมา ซึ่งมีความงามมาก ทั้งสองพระองค์ประทับ ณ ยอดเขาหิมาลัย เจ้าแม่กาลีที่ดุร้ายก็เป็นปางหนึ่งของพระอุมาร่วมกัน

พระวิษณุ หรือ พระนารายณ์ เป็นผู้ปกป้องและรักษาโลก ชาวอินเดียนั้นได้มีความเชื่อเรื่องเทพเจ้าอีกองค์หนึ่ง คือ พระวิษณุ หรือ พระนารายณ์ สีพระกายนิลหรือดำ (เพราะชาวอินเดียนั้นได้ส่วนมากผิวดำ) ประทับ ณ เกษียรสมุทร (ทะเลนม) บนหลังอนันตนาคราช (ชาวอินเดียนั้นได้ยู่ติดทะเล หากินและคั่นเคยทางทะเล) พระนารายณ์หรือพระวิษณุมีลักษณะสุภาพอ่อนโยน เมตตาปราณี และในทำนองเดียวกับชาวอินเดียนั้นได้ ชอบเป็นนักรู้มากกว่าเป็นนักรบ และเป็นเจ้าของถิ่นเดิมชาวอินเดียนั้น (จำนงค์ ทองประเสริฐ, 2539, หน้า 316) และเมื่อวิเคราะห์การกำเนิดตรีมูรติแล้วจะพบว่า เทพเจ้าทั้ง 3 องค์เกิดขึ้นเพราะความต้องการของมนุษย์ของแต่ละชนเผ่าที่ต้องการสร้างเทพเจ้าไว้เพื่อการเคารพบูชาและมีรูปลักษณะสีผิวที่กลมกลืนกับสีผิวของชนเผ่าของตนหรือเรียกง่าย ๆ ว่าให้มีความสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของตนนั่นเอง

นอกจากนี้ ยังหลักคำสอนเกี่ยวกับตรีมูรติว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกเริ่มต้นตั้งแต่สิ่งที่มองเห็นได้ อย่างต่ำที่สุด เช่น ก้อนหิน แม่น้ำ ภูเขา พืช ต้นไม้ สัตว์ และมนุษย์ทั้งหมดนี้เป็นเพียงขั้นต่างๆ แห่งวิวัฒนาการของพรหมผู้สร้างโลก เมื่อโลกเปลี่ยนแปลงไปเกิดมีสิ่งที่มีชีวิตชั้นสูง เช่น พวกกึ่งมนุษย์กึ่งเทวดา ฤๅษี และเทพชั้นดี ขึ้นแล้ว ที่สุดก็เกิดมีเทพสำคัญ 3 พระองค์ พร้อมด้วยพระมหาลี เทพทั้ง 3 เป็นสิ่งปรากฏในชั้นที่หนึ่งและสูงสุดแห่งหลักนิรันดร์ มีการกำหนดด้วยตัวอักษร 3 ตัว คือ อ อุ ม รวมกันเป็น พยางค์อันศักดิ์สิทธิ์ คือ “โอม” เรียกว่า “ตรีมูรติ” แปลว่า “มีรูป 3” หมายถึง “เทพเจ้า 3 พระองค์” เป็นสัญลักษณ์ศาสนาพราหมณ์ (อินดู) อักษร อ อุ ม มาจากอักษรตัวสุดท้ายของเทพทั้ง 3 ดังนี้ อ = พระวิษณุหรือพระนารายณ์ อุ = พระศิวะหรือพระอิศวร และ ม = พระพรหม (ก่องแก้ว วีระประจักษ์, 2548, หน้า 108-109) และได้นำหลักของลัทธิสาขะขะมาอธิบายเรื่องเทพเจ้าโดยให้ความหมาย คุณะ 3 ประการ คือ ฤษะ สัตตะ และตมะ เป็นเทพมูรติทั้ง 3 ดังนี้ ฤษะ หมายถึง ความเคลื่อนไหว หรือ พฤติกรรม กลายมาเป็นพรหมผู้สร้างโลก สัตตะ หมายถึง ความดี ความสว่าง กลายเป็นพระวิษณุผู้แทรกซึมอยู่ทั่วไป จารังไว้ และถนอมรักษาสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วให้ร่มเย็นเป็นสุข และ ตมะ หมายถึง ความมืด ได้กลายเป็นพระรุทรา (ศิวะ) ผู้ทำลายสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วเมื่อถึงคราวจะทำลาย (พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์, 2523, หน้า 15-16) จากการศึกษาถึงความสำคัญของคักติ และคักตะ

สรุปได้ว่า คักติและคักตะ เป็นคักติที่มีความสูงส่งที่ส่งเสริมให้มีศรี คักติ เป็นเทวีฝ่ายผู้หญิง ผู้เป็นชายาของเทพฝ่ายผู้ชาย อาจกล่าวได้เทวีนันเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเสริมอำนาจให้แก่ฝ่ายชาย เทพคักตะไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้จึงจำเป็นต้องมีเทพคักติมาอยู่คู่เคียงเพื่อความสมดุลของโลกและจักรวาล

5. บทวิเคราะห์คักติและคักตะ

จากการนำเสนอแนวคิดเรื่องคักติและคักตะมาทำให้พบว่า พลังอำนาจเรื่องคักติ และคักตะนี้ แม้จะถูกนำมาอธิบายด้วยคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ (อินดู) เพื่อนำเสนอถึงคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวของมนุษย์ เป็นความต้องการที่นำเสนอคุณธรรมที่เป็นลักษณะของนามธรรมที่เป็นพลังอำนาจที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์อยู่แล้วด้วยวิธีอธิบายเรื่องนามธรรมนั้นออกมาเป็นลักษณะที่เป็นบุคลาธิษฐาน ด้วยการสมมติธรรมขึ้นเป็นเทพเจ้าเป็นผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่เหนือตน เป็นผู้ทรงพระมหากรุณา เป็นผู้ยิ่งใหญ่ยากจะหาใครอื่นยิ่งใหญ่กว่าพระองค์ย่อมไม่มี พระองค์ทรงเป็นผู้สร้าง ซึ่งความจริงตัวผู้สร้างก็คือตัวคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทุกคน ตัวพลังอำนาจในฐานะที่เป็นคักติหรือคักตะ เมื่อพิจารณาแล้วก็คือพลังแฝงในเชิงคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. พลังแห่งคักตะ เป็นพลังแห่งการสร้างสรรค์สังคมโลกให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ด้วยความอดทน และวิริยะอุตสาหะเพื่อให้ผลงานที่เกิดจากการสร้างนั้นออกมาในลักษณะที่พึงประสงค์ มีระเบียบ และดี

งาม เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็จะมีกระบวนการรักษาความมีระเบียบและความดีงามให้คงอยู่และใช้เป็นแบบแผนเพื่อการพัฒนาให้ดียิ่งๆ ขึ้นต่อไป แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นมันอาจจะล้าหลังหรือไม่สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปก็สามารถปรับปรุงแก้ไข และทำลายทิ้งได้ กระบวนการดังกล่าวมานี้เมื่อพูดตามแนวคิดของศักตะจะพบว่า มีการอธิบายกระบวนการดังกล่าวนี้ด้วยแนวคิดเรื่องตรีมูรติ คือ พระพรหม เป็นผู้สร้าง พระวิษณุ เป็นผู้รักษา และพระศิวะ เป็นผู้ทำลาย เปรียบเหมือนบิดา ผู้เป็นผู้นำครอบครัวทำงานหนักด้วยความวิริยะอุตสาหะเพื่อสร้างความมั่นคงแก่ครอบครัวมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่จะสร้างระเบียบในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุข รักษาแบบแผนที่ดีงามต่างๆ เอาไว้เพื่อความดีงาม และมีบทลงโทษต่อสมาชิกผู้ใดละเมิดกฎระเบียบของครอบครัว เช่น เมื่อลูกทำผิดจะต้องถูกทำโทษด้วยการเฆี่ยนตีหรือการตักเตือนด้วยวาจา พลังศักตะนี้เป็นเหมือนพลังแห่งพระเดชที่สังคมไทยมักจะนำมาพูดว่า ต้องมีทั้งพระเดช และพระคุณ

2. พลังแห่งศักติ เป็นพลังคุณธรรมฝ่ายเสริม ถ้าศักตะเป็นพระเดช ศักติก็คือพระคุณนั่นเอง การทำโทษลูกที่ทำความผิดด้วยการเฆี่ยนตีอาจทำไปเพื่อรักษากฎระเบียบวินัยไม่ได้ทำไปเพราะความโกรธหรือเพื่อทำลายร้าย หลังจากที่ได้ลูกแล้วจะมีความรู้สึกสงสารลูกที่ถูกตีเกิดขึ้นในใจความรู้สึกเช่นนี้แหละที่เรียกว่า พลังแห่งศักติที่มีในจิตใจของมนุษย์ พลังแห่งศักติจึงถูกแทนด้วยเพศแม่ที่มีความรักความหวังดีต่อลูกอย่างไม่มีเงื่อนไขใดๆ ดังนั้น จึงถูกถ่ายทอดพลังออกมาด้วยเทพแห่งเทวี 3 องค์ คือ พระแม่สุรัสวดี เป็นตัวแทนแห่งปัญญาความรู้ เป็นศักติของพระพรหม ซึ่งพระพรหมนั้นถูกแทนค่าด้วยคุณะ คือ ระเบียบเป็นพลังแห่งความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมต่างๆ จนได้ชื่อว่า พระพรหมผู้สร้างโลก หรือพรหมลิขิต และถือว่ากระบวนการในการสร้างโลกและมนุษย์นั้นต้องอาศัยพลังแห่งปัญญาซึ่งเป็นตัวความรู้ในการสร้างสรรค์สรรพสิ่งให้ออกมาอย่างสมบูรณ์ พระแม่ลักษมี เป็นตัวแทนแห่งความร่ำรวยเป็นศักติของพระวิษณุ ซึ่งถูกแทนค่าด้วยคุณะ คือ สัตตะ เป็นพลังอำนาจของความคิดความสว่างที่แทรกซึมอยู่สรรพสิ่งและรักษาสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วให้ร่มเย็นเป็นสุข ส่วนพระแม่อุมา เป็นตัวแทนแห่งความมีอำนาจเป็นศักติของพระศิวะ ซึ่งถูกแทนค่าด้วยคุณะ คือ ตมะ เป็นพลังของอำนาจมืดที่สามารถทำลายสากลโลกที่สร้างขึ้นแล้วเมื่อถึงคราวจะทำลาย หรืออาจพูดได้ว่าเป็นการปรับความสมดุลให้กับโลก

3. พลังแห่งศักติ และศักตะ เป็นสภาวะแห่งคุณธรรมที่มีอยู่ในจิตใจของมนุษย์เพียงแต่มันจะแสดงออกมาในลักษณะที่เป็นเทพหรือเทพีเท่านั้น ในตัวมนุษย์หนึ่งคนไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย ล้วนมีสภาวะทั้งสองนี้ เช่น บางครั้งในสภาวะจิตใจของเราก็มักมีความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว กล้าเถียงเชิงเหตุผลเพื่อชัยชนะ แต่บางครั้งก็แสดงออกในแง่ที่สุ่มอ่อนโยนเหมือนเป็นคนละคนกัน ผู้เขียนเองเคยสังเกตพระสงฆ์สายปฏิบัติบางรูปก็มีลักษณะ และปฏิบัติที่แสดงออกในลักษณะเช่นนี้ คุกริยาในการเดินอ่อนช้อย พูดจานุ่มนวล มีจริยาวัตรน่าเลื่อมใส จากข้อสังเกตนี้สรุปได้ว่า พระสงฆ์รูปนี้มีสภาวะแห่งพลังอำนาจทั้งสองอย่างคือพลังแห่งศักติและศักตะอยู่ในตัวท่าน

6. สรุป

จากการเขียนบทความวิชาการเรื่องศักดิ์ ศักดิ์ : พลังอำนาจ สามารถสรุปประเด็นสำคัญที่ได้นำเสนอมาไดดังนี้

1. แนวคิดและพัฒนาการของศักดิ์ และศักดิ์ สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องศักดิ์และศักดิ์ในศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู ได้มีพัฒนาการควบคู่กับแนวคิดเรื่องตรีมูรติ (พระพรหม พระวิษณุ และพระศิวะ) ตรีมูรติทั้ง 3 พระองค์จะมีเทพแห่งศักดิ์ประจำเช่น พระสรัสวดีเป็นศักดิ์เทพีคู่บารมีของพระพรหมซึ่งถือว่าเป็นศักดิ์ พระอุมาหรือพระแม่อาลี เป็นศักดิ์เทพีคู่บารมีของพระวิษณุ หรือพระนารายณ์ ซึ่งถือว่าเป็นศักดิ์ และพระลักษมีเป็นศักดิ์เทพีคู่บารมีของพระศิวะซึ่งเป็นถือว่าเป็นศักดิ์ ในทัศนะของฮินดูจึงถือว่าเป็นเทพหญิงคือศักดิ์เป็นผู้มีอำนาจเหนือเพศ และแนวคิดดังกล่าวนี้ตรงกับแนวคิดเรื่องปุรุषะ และประกฤติ ในปรัชญาasangขยะที่ยอมรับว่า ความจริงแท้ซึ่งเป็นมูลการณะของสรรพสิ่งในโลก และจักรวาลมีเพียง 2 อย่างเท่านั้น คือ ประกฤติ ซึ่งเป็นความจริงแท้ทางวัตถุ และปุรุषะเป็นความจริงแท้ทางวิญญาณ ปรัชญาasangขยะถือว่า อันติมสัจ ทั้งสองนี้ต่างอิงอาศัยซึ่งกันและกันในการพัฒนาสู่ความสมบูรณ์ของโลกและจักรวาล

2. ความหมายของศักดิ์ และศักดิ์ สรุปได้ว่า ศักดิ์ เป็นพลังอำนาจของเทพซึ่งเป็นพระชายาของมหาเทพ มี 3 องค์คือ 1) พระสรัสวดี เป็นศักดิ์ของพระพรหม 2) พระลักษมี เป็นศักดิ์ของพระวิษณุ 3) พระอุมา เป็นศักดิ์ของพระศิวะ และในทัศนะปรัชญาของลัทธิศักดิ์ได้กล่าวไว้ว่า มหาเทพ เช่น พระศิวะ มีพลังอำนาจ 2 ชนิด คือ พลังอำนาจที่เป็นของบุรุษเพศ และพลังอำนาจที่เป็นของสตรีเพศเหมือนมนุษย์ผู้ชายทุกๆ ไป มีลักษณะสำคัญตรงกันข้าม 2 ประการคือ 1) ลักษณะที่เป็นชายเช่นความแข็งแกร่งกล้าหาญอดทน 2) ลักษณะที่เป็นหญิง เช่น ความอ่อนหวาน นุ่มนวล รักสวยรักงาม ซื่อาย ดังนั้น ลัทธิศักดิ์จึงนำพลังอำนาจของสตรีเพศมาพัฒนาเพื่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์แก่โลก ส่วนศักดิ์ เป็นพลังของฝ่ายบุรุษเพศโดยพลังศักดิ์มีต้นกำเนิดมาจาก ตรีมูรติ ประกอบด้วย พระพรหม พระนารายณ์หรือ พระศิวะหรือ พระอิศวร มีการกิจหลักดังนี้ 1) พระพรหมทรงเป็นผู้สร้างโลก 2) พระวิษณุหรือพระนารายณ์เป็นผู้ทรงบำรุงรักษาโลก และ3) พระอิศวรหรือศิวะ เป็นผู้ทำลาย

3. ความสำคัญของศักดิ์ และศักดิ์ สรุปได้ว่า ศักดิ์ และศักดิ์ เป็นศักดิ์ที่มีความสูงส่งหรืออำนาจที่ส่งเสริมให้มีศรี ศักดิ์ เป็นเทพฝ่ายผู้หญิง ผู้เป็นชายาของเทพฝ่ายผู้ชาย อาจกล่าวได้ว่าเทพนั้นเกิดขึ้นมาเพื่อเป็นผู้ทำหน้าที่ในการเสริมอำนาจให้แก่สามี เทพศักดิ์หรือเทพผู้ชายไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ ต้องมีเทพศักดิ์มาอยู่คู่เคียงเพื่อความสมดุลของโลกและจักรวาล ซึ่งโดยธรรมชาติจะพบว่าสรรพสิ่งในโลกล้วนเกิดมาเป็นคู่กันเช่น ดำคู่กับขาว มีดคู่กับสว่าน สุขคู่กับทุกข์ หญิงคู่ชาย เป็นต้น นอกจากนี้เทพเจ้านั้นเกิดจากความต้องการสอนธรรมด้วยวิธียกธรรมนั้นขึ้นเป็นบุคลาธิษฐาน สมมติธรรมขึ้นเป็นเทพเจ้าว่า เป็นผู้ทรงอำนาจยิ่งใหญ่เหนือตน เป็นผู้ทรงพระมหากรุณา เป็นผู้ยิ่งใหญ่ที่สุด พระองค์ทรงเป็น

ผู้สร้าง ซึ่งความจริงเทพพระเจ้าก็คือตัวธรรมะที่อยู่ในสภาวะแห่งนามธรรม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการเขียนบทความวิชาการเรื่อง: พลังอำนาจ ทำให้ได้องค์ความรู้จากบทความนี้ว่า พลังอำนาจ แห่งศักติ และศักตะ คือพลังที่ถูกแบ่งออกเป็นเพศหญิงและเพศชาย เป็นสภาวะคู่กันจึงนำไปสู่ความสมดุล และแนวคิดศักติ-ศักตะ นี้เหมือนการแบ่งเพศในภาษาบาลีคือ อิตถิลิงค์ เพศหญิง (ศักติ) และปุงลิงค์ เพศชาย (ศักตะ) และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง หยิน (หญิง) - หยาง (ชาย) ของปรัชญาเต๋า ดังนั้น พลังแห่ง ศักติ-ศักตะ จึงรวมอยู่ในมนุษย์ทุกคนเพราะความเป็นอิตถิเพศจะอยู่ในความเป็นบุรุษเพศ และความเป็น บุรุษเพศก็จะอยู่ในความเป็นอิตถิเพศเช่นกัน ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรรณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. (2550). *ภารตวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: ศยาม.

ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2548). *ภาพสัญลักษณ์โอม*. ศิลปากร, 48(2), 108-109.

จำนงค์ ทองประเสริฐ. (2539). *ปรัชญาประยุกต์ชุดอินเดีย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ แกรมมี จำกัด.

ณัฐจิตต์ เล่าหิระ. (2548). *ศักติในพุทธไตรปิฎก*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ไทยรัฐ. (2547). *สื่อกับหน้า 1 สื่แยกราชประสงค์สื่แยกห้าเทพเจ้า*. กรุงเทพฯ: ไทยรัฐ.

นักรบ นาคสุวรรณ. (2562). *พระแม่พหูพระ เทพผู้คุ้มครองความหลากหลายทางเพศ*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยดุสิตธานี.

พรหมศักดิ์ เจิมสวัสดิ์. (2523). *คนกับพระเจ้า*. กรุงเทพฯ: กรุงสยาม.

พระยาอนุนามราชชน (เสฐียรโกเศศ). (2507). *ลัทธิของเพื่อน ฉบับสมบูรณ์*. พระนครศรีอยุธยา: ก้าวหน้า.

มนต์ ทองซั. (2530). *4 ศาสนาสำคัญของโลกปัจจุบัน: พราหมณ์-ฮินดู พุทธ คริสต์ และอิสลาม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมศัพท์ศาสนาภาษาอังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.

สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). *ฮินดู-พุทธ จุดยืนที่แตกต่าง*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

เสถียร พันธรังสี. (2542). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.